

Roll No.

(i) Printed Pages : 8+Map of Punjab]

(ii) Questions : 5+5+5]

Sub. Code :

0	4	2	5
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	5
---	---	---	---

**B.A./B.Sc. (General) 5th Semester
Examination**

1127

HISTORY

(History of Punjab 1849-1966)

(In All Mediums)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 90

Note :- (i) Attempt *five* questions in all. Question No. 1 is compulsory. Select *one* question from each Unit. All questions carry equal marks.

(ii) Private candidates will be given internal assessment by adding proportionately maximum marks of the paper.

1. Answer any *nine* questions in 25-30 words carrying 2 marks of each :

(i) When was Administrative Board appointed in Punjab ? Name the three members of the Board.

NA-73

(1)

Turn Over

- (ii) Write two police reforms done by John Lawrance.
- (iii) When and why Agriculture Department established in Punjab ?
- (iv) Name the first railway line in Punjab. What was its role in changing people's life ?
- (v) Which education dispatch introduced new education era in Punjab ?
- (vi) When and who (Governor General) introduced English as median of instruction ?
- (vii) Write down two reforms done by Brahma Samaj for upliftment of women.
- (viii) What were the main objectives of Chief Khalsa Diwan ?
- (ix) Write four principles of Namdhari Movement.
- (x) When and where did Gadhar Party found ? Name any *two* leaders of Gadhar Party.
- (xi) Write down the two causes of peasant movement in Punjab 1907.
- (xii) Write *two* causes of Jallianwala Massacre.
- (xiii) When did Gurudwara Act pass ? Write its importance too.
- (xiv) What was Sachch Formula ?
- (xv) Write *two* demerits of Green Revolution. $9 \times 2 = 18$

Unit-I

2. Discuss in detail the reforms introduced by Board of Administration. 18

NA-73

(2)

Or

Trace the development of Modern Transport and Communication in Punjab under British rule. 18

Unit-II

3. Trace the origin and growth of Namdhari movement in Punjab. 18

Or

Discuss the origin, nature and impact of Gadhar Party. 18

Unit-III

4. Discuss the circumstances which led to partition of Punjab. 18

Or

Write a note on the rehabilitation and resettlement efforts done by East Punjab Government. 18

Unit-IV

5. What were the circumstances leading to the creation of Punjabi Sabha ? 18

Or

Mark following places on the map of Punjab and also write an explanatory note on each place :
Amritsar, Ludhiana, Kurukshetra, Jaito, Nankana Sahib 10+8=18

NA-73

(3)

Turn Over

हिन्दी माध्यम

नोट :- (i) कुल पाँच प्रश्न कीजिए। प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है। प्रत्येक इकाई में से एक-एक प्रश्न कीजिए। सभी प्रश्नों के अंक बराबर हैं।

(ii) प्राइवेट परिक्षार्थी का अंदरूनी मूल्यांकन पेपर में से अधिकतम प्राप्त अंकों के उसी अनुपात में लिया जाएगा।

1. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं :

- (i) पंजाब में प्रशासनिक बोर्ड की स्थापना कब हुई थी ? बोर्ड के तीन सदस्यों के नाम बताइए।
- (ii) जॉन लारेन्स द्वारा किए गए दो पुलिस सुधार लिखिए।
- (iii) पंजाब में कृषि विभाग की स्थापना कब और क्यों हुई ?
- (iv) पंजाब की पहली रेलवे लाइन का नाम बताइए। लोगों के जीवन को बदलने में इसका क्या योगदान था ?
- (v) कौन से शिक्षा प्रेषण (डिस्पैच) ने पंजाब में नवीन शिक्षा युग का प्रारम्भ किया ?
- (vi) कब और कौन से गवर्नर जनरल ने अंग्रेज़ी को शिक्षा का माध्यम बनाया ?
- (vii) स्त्री सुधार के लिए ब्रह्मो समाज द्वारा किए गए दो सुधार लिखिए।
- (viii) चीफ खालसा दीवान के दो प्रमुख उद्देश्य क्या थे ?
- (ix) नामधारी आन्दोलन के चार सिद्धान्त लिखिए।
- (x) गदर पार्टी की स्थापना कब और कहाँ हुई ? गदर-पार्टी के कोई दो नेताओं के नाम लिखिए।
- (xi) 1907 ई. में पंजाब में हुई कृषक आन्दोलन के दो कारण लिखिए।

(xii) जलियाँवाला बाग हत्याकांड के दो कारण लिखिए।

(xiii) गुरुद्वारा एक्ट कब पास हुआ ? इसका महत्त्व भी लिखिए।

(xiv) सच्चर फार्मूला क्या था ?

(xv) हरित क्रांति के दो अवगुण लिखिए।

9×2=18

इकाई-I

2. प्रशासनिक बोर्ड द्वारा किए गए सुधारों की व्याख्यात्मक चर्चा कीजिए। 18

अथवा

ब्रिटिश राज अधीन पंजाब में यातायात तथा संचार साधनों के विकास का हाल लिखिए। 18

इकाई-II

3. पंजाब में नामधारी आंदोलन की उत्पत्ति तथा विकास के बारे में लिखिए। 18

अथवा

गदर पार्टी की उत्पत्ति, स्वरूप तथा प्रभाव की चर्चा कीजिए। 18

इकाई-III

4. पंजाब के बँटवारे के लिए उत्तरदायी परिस्थितियों की चर्चा कीजिए। 18

अथवा

पूर्वी पंजाब सरकार द्वारा पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना के लिए किए गए प्रयासों की चर्चा कीजिए। 18

इकाई-IV

5. पंजाबी सूबे की रचना के लिए जिम्मेदार परिस्थितियाँ क्या थीं ? 18

अथवा

पंजाब के मानचित्र पर निम्नलिखित स्थान दर्शाइए तथा प्रत्येक पर टिप्पणी भी लिखिए :

अमृतसर, लुधियाना, कुरुक्षेत्र, जैतो, ननकाना साहिब। 10+8=18

NA-73

(5)

Turn Over

NA-73

(4)

Punjabi Medium

- ਨੋਟ : (i) ਕੁੱਲ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਅੰਕ ਹਨ।
(ii) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

1. ਕੋਈ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 25 ਤੋਂ 30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

- (i) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (ii) ਜੋਨ ਲਾਰੈਂਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਸੁਧਾਰ ਲਿਖੋ।
- (iii) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ?
- (iv) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦਸੋ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਦਲਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ ?
- (v) ਕਿਹੜੇ ਸਿੱਖਿਆ ਡਿਸਪੇਚ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖਿਆ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ?
- (vi) ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਬਣਾਇਆ ?
- (vii) ਇਸਤਰੀ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਜ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋ ਸੁਧਾਰ ਲਿਖੋ।
- (viii) ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦਿਵਾਨ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਸਨ ?
- (ix) ਨਾਮਧਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖੋ।

NA-73

(6)

- (x) ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਈ ? ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੋ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
- (xi) 1907 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਿਸਾਨ ਲਹਰ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ।
- (xii) ਜਲਿਆਂਵਾਲਾ ਹਤਿਆ ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਲਿਖੋ।
- (xiii) ਗੁਰੂਦਵਾਰਾ ਐਕਟ ਕਦੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਸਦਾ ਮਹਤਵ ਵੀ ਲਿਖੋ।
- (xiv) ਸੱਚਰ ਫਾਰਮੂਲਾ ਕੀ ਸੀ ?
- (xv) ਹਰਿਤ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੋ। 9×2=18

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਬੋਰਡ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਜਾਂ

ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਯਾਤਾਯਾਤ (ਆਵਾਜਾਈ) ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-II

3. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ। 18

ਜਾਂ

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ, ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

NA-73

(7)

Turn Over

ਯੂਨਿਟ-III

4. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਟਵਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹਲਾਤਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੂਨਰ ਵਾਸ ਅਤੇ ਪੂਨਰ-ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 18

ਯੂਨਿਟ-IV

5. ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਹਲਾਤ ਕੀ ਸਨ ? 18

ਜਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਥਾਂ ਦਿਖਾਉ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਲਿਖੋ :

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ, ਜੇਤੋਂ, ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ $10+8=18$